

Katecheze Ježíšův pozemský život

Dnes se blíže podíváme na to, jak žil Ježíš tady na zemi, když po tři roky působil v Galileji, Judei a Samařsku.

Zvěstování v Nazaretu

Všichni víme, že se narodil v Betlémě, ovšem jeho příběh začíná už v Nazaretu, kde se dnes nachází krásná Bazilika Zvěstování. Je tam zachovaný původní prostor domu, v němž žila Maria, dcera Jáchyma a Anny. Je to opravdu působivé, když stojíme na tom místě a můžeme vidět původní podlahu, po níž s velkou pravděpodobností chodila Panna Maria. Někde v těch místech se jí zjevil anděl a zvěstoval, že počne a porodí Spasitele světa. Ale samotné zvěstování není vrcholem tohoto příběhu, protože kdyby na něj Maria neřekla své „ano“, tak celý příběh skončí dřív, než začal. Ale ona na andělova slova odpověděla svým „fiat“ „staň se“. Tohle je vděčné téma k rozjímání. Vždyť pro koho z nás by bylo jednoduché stát na Mariině místě a reagovat stejně, jako to udělala ona. Jistě si uvědomovala, jaké problémy jí to způsobí. Dokonce riskovala smrt ukamenováním, neboť takový byl trest pro svobodnou matku. Maria se musela spoléhat jen na Boha, protože nemohla vůbec tušit, jak na její těhotenství zareaguje její snoubenec. Z Písma víme, že Josef byl spravedlivý a měl laskavé srdce, proto nechtěl ohrozit Mariin život a přál si jí tajně propustit, aby mohla Maria utéct a unikla tak zákonnému trestu.

Ale i tato varianta by pro Marii byla velmi zlá. Co by si taková chudá svobodná matka počala bez ochrany rodiny? Kam by šla? Z lidského hlediska se Maria svým „fiat“ dostala do nezáviděníhodné a nebezpečné situace.

Kdo z nás by se tak dokázal rozhodnout? Učinit krok, který z lidského pohledu vede jen do trápení a možná vyústí v krveprolití a smrt? My se někdy bojíme udělat pro Boha rozhodnutí, které má mnohem menší důsledky. Už dodržování Božích nebo církevních příkázání vnímáme někdy jako obrovskou oběť. Vše možně zvažujeme, zda projevit svou víru na veřejnosti, aby si o nás lidé nemysleli něco špatného. Ale Maria, mladičká dívka, za nás za všechny řekla to zásadní „ano“ a ukázala nám, že důvěřovat Bohu a úplně se na něj spolehnout, i když to třeba někdy odporuje lidskému rozumnému názoru, se vyplatí a může to přinést velká dobra. Je to sice krok do prázdnoty - ani Maria netušila, zda jí Bůh pomůže - ale uvěřila andělovu zvěstování a prohlásila: „Jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova.“

Josefovo fiat

My dnes už víme, že i Josefovi se ve snu zjevil anděl a vyzval ho, aby i on přijal nenarozené dítě. Také Josef řekl své „fiat“, i když o tom nemáme žádné konkrétní svědectví v Písmu. Stejně jako Maria uvěřila archandělu Gabrielovi při zvěstování, Josef uvěřil andělovi, který se mu zjevil ve snu. Zachoval se podle Boží vůle a přijal Marii k sobě, přestože z lidského hlediska je takový čin opět naprosto nepochopitelný a nesmyslný. V tehdejší patriarchální společnosti bylo neobvyklé, že by muž přijal zdánlivě nevěrnou snoubenku a ještě se staral o její dítě. My dívající se na celou situaci pohledem víry, vidíme do hloubky a věříme, že to bylo všechno jinak, ale lidé tehdy a vlastně i nevěřící lidé dnes vidí v Marii stále tu ženu, která porušila tehdejší zákony a byla Josefovi nevěrná.

Mariino panenství

Dalším důležitým tajemstvím, které se hned hlásí o slovo, je samozřejmě naše víra v Mariino panenství. Věříme, že ačkoli počala a porodila dítě, zůstala pannou. Toto přesvědčení bylo těžko přijatelné pro židy i pohany, nikde to nemělo obdobu a vyvolalo to značný odpor a posměch. Navíc se namítalo, že v Novém zákoně jsou zmiňováni Ježíšovi sourozenci, při jejichž početí přece už Maria přestala být pannou. Ale církev ve své tradici už od počátku věřila, že Ježíš je jediným synem Marie a zmiňovaní bratři jsou jeho příbuzní, nikoli však sourozenci. Koneckonců v celém Starém zákoně nacházíme pojem „bratři a sestry“, který však vyjadřuje pouze příbuzenství nikoli společnou matku zmíněných „bratrů a sester“.

Narození v Betlémě

Dostáváme se tedy k samotnému narození Ježíše. Víme, že kvůli sčítání lidu se Josef s těhotnou Marií vydal do Betléma. Je opravdu úžasné, jak má Bůh všechno promyšlené do nejmenších maličkostí. Jen proto, aby se splnilo dávné proroctví: „A ty Betléme, zemi judská...z tebe vzejde vévoda, jenž bude pást můj izraelský lid.“ Celkově je lidstvo připravováno na Kristův příchod mnoha proroctvími. Spasitel je netrpělivě očekáván. Toto dlouhé čekání na jeho příchod máme dodnes symbolicky přítomné v adventní době, kdy si znovu toto čekání připomínáme a aktualizujeme ho.

Cose týče samotného Ježíšova narození, je předmětem bádání a sporů, zda se tak skutečně stalo 25. prosince. Je to velmi nepravděpodobné a současné výzkumy spíš poukazují na nějaké jarní měsíce. To ale nás křesťany nemusí nijak trápit. Je pravda, že současné datum Vánoc navazuje na slavnost slunovratu, na dny, v nichž se do temné zimy vrací světlo. Tím světlem je Kristus, jehož svatý Jan ve svém prologu k evangeliu nazývá světlem a říká: „A to světlo svítí ve tmě, ale tma ho nepohltila...a to světlo přišlo na svět.“ Není tedy vůbec podstatné, kdy přesně se Ježíš narodil. Zmiňuji to jen proto, abyste nebyli zaskočeni, kdybyste o tom s někým diskutovali. V podstatě dnes nikdo nemá žádný důkaz o tom, že se Ježíš narodil 25. prosince, ale neexistuje zatím ani důkaz o tom, že by se narodil někdy jindy. I když ten jarní termín se zdá pravděpodobnější z hlediska různých historických a přírodních okolností.

Ježíšovo dětství a apokryfy

O Ježíšově dětství nemáme skoro žádné kanonické biblické zmínky. Víme jen, že osmý den po narození byl v chrámě obřezán. Jako prvorozený je obětován Bohu a Anna se Simeonem o něm vydávají svá svědectví. Pak ale evangelia mlčí až do dvanáctého roku Ježíšova života. Zde už se však Ježíš, ač stále ještě chlapec, ukazuje jako někdo nevšední, když všichni, kteří ho v chrámě slyšeli, žasli nad jeho rozumností a odpověďmi. Marii a Josefovi, když ho našli, říká: „Nevěděli jste, že musím být v domě svého Otce?“ Tím jasně vyhláší, že jeho otcem je Bůh.

Aby se ale vyplnila mezera mezi Ježíšovou obřízkou a touto událostí z chrámu, vznikaly také jiné příběhy z Ježíšova dětství. Dnes je nazýváme apokryfy a církev je buď pro svůj mladší nebo gnostický původ nezařadila do dnes známého kánonu bible. Tím vlastně církev vyjádřila, že není pevně přesvědčena o jejich pravdivosti.

Apokryfy vznikají až ve druhém století a jsou o několik desítek let mladší než kanonická Evangelia. Nicméně jejich kořeny mohou být i starší, takže se dá předpokládat, že došlo k vzájemnému ovlivňování apokryfních evangelií a evangelií kanonických.

Mimo jiné se často zabývají právě oním obdobím Ježíšova dětství. Jsou tam příběhy někdy velmi drsné. Stačí, aby se někdo na Ježíše podíval křivě a už byl proklet. V zápětí ho sice Ježíš zase uzdraví a své unáhlené skutky záhy napravuje, ale v zásadě už při prvním přečtení se Ježíš v těchto apokryfech jeví jinak, než ho známe z kanonických evangelií. Ale některé apokryfy jsou méně provokativní a víc odpovídají duchu nám známých evangelií. V některých církevních obcích v prvních staletích byla část apokryfů čtena při bohoslužbách a až později byla odmítnuta.

Ježíšovo vystoupení na veřejnosti

Ale to už se dostáváme k Ježíšovu vystoupení na veřejnosti. Opustíme zamlžené období jeho dětství a podíváme se na okamžik, který tvoří bránu pro jeho další působení v Izraeli. Je to Ježíšův křest. Někdy si můžeme klást otázku, proč musel Ježíš podstoupit křest na odpuštění hřích, když žádné hříchy neměl.

Jsou různé teorie vysvětlující, proč ke křtu došlo. Podle jedné na sebe vzal Ježíš všechny ty lidské smyté hříchy. Vždyť Jan Křtitel v těch místech už dlouho působil a vodou Jordánu smýval hříchy všech kajících. Ježíš tedy svým ponořením mohl symbolicky tyto hříchy vzít na sebe, aby mohly být jeho obětí opravdu smyty.

Někdo zase tvrdí, že Ježíš jako člověk chtěl projít vším, čím procházíme my, a tudíž se nevyhnul ničemu, ani křtu. Chtěl nám tím ukázat důležitost křtu.

Oficiální stanovisko v katechismu je toto: Ježíš se křtem započítal mezi hříšníky, aby byl jedním z nás. Navíc je Ježíšův křest oním podstatným okamžikem, kdy na něj sestupuje Duch svatý v podobě holubice a z nebe se ozve hlas: „Toto je můj milovaný Syn, toho poslouvejte.“ Jde tedy o okamžik Božího svědectví a odstartování Synova veřejného působení, které trvalo tři roky.

Všichni evangelia známe a je zbytečné, abych je tu převypravovala. Zmíním jen několik nejpodstatnějších událostí. Hned na počátku je to pokoušení na poušti. Je velmi zajímavé, že na poušť, kde měl být Ježíš pokoušen od satana, ho vyvádí Duch svatý. To se nám může zdát nepochopitelné. Ani my někdy nechápeme, proč nás Bůh přivedl do nějaké nepříjemné nebo komplikované situace. Každopádně se svým Synem nakládal stejně.

Ďáblovo pokoušení dokonale vystihuje všechna pokoušení, která člověku předkládá svět: jsou to hmotné statky, moc, sláva a domýšlivá pýcha. Satan dokonce dokáže argumentovat Písmem svatým, aby Ježíše přesvědčil a svedl ho ke zlému.

Dalšími důležitými situacemi jsou chvíle, kdy Ježíš vyhlašuje na hoře svá blahoslavenství, kdy mluví o Božím království, kdy k sobě volá hříšníky, nikoli spravedlivé, kdy odpouští hříchy, kdy Ježíš povolává apoštoly, kdy Petrovi předává klíče od království nebeského nebo kdy se na hoře Tábor zjevuje ve své božské slávě.

A tak se dostáváme až ke svatému týdnu, který je zahájen Ježíšovým pompézním vjezdem do Jeruzaléma a končí jeho zmrtvýchvstáním. I když jsem tu minule zmiňovala důvod, kvůli němuž hlavně musel být Ježíš ukřižován, chtěla bych se u jeho smrti na chvíli přece jen zastavit.

V minulosti se za hlavní aktéry Ježíšovy popravky považovali Židé. Samozřejmě že svou osobní vinu nesou ti, kteří celý proces s Ježíše zosnovali, ale židé za to kolektivně nejsou odpovědní. Ježíš musel zemřít, aby nám – každému z nás, co tu teď jsme, mohli být odpuštěny hříchy. Kdybychom se žádných nedopouštěli, Ježíš by nemusel trpět a obětovat se za nás.

Krédo dál pokračuje: „...sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých...“

Co to vlastně znamená, když věříme, že sestoupil do pekel? Tvrdit, že Ježíš sestoupil do pekel, je trochu zavádějící, protože obecně se přijímá výklad, že šlo o tzv. předpekli, říši mrtvých – tedy o onen židovský šeól nebo hádes, kde se zdržovaly duše zemřelých. Nešlo pravděpodobně o zavržené duše, nýbrž o duše všech, kteří před Kristovou obětí zemřeli. Ježíš tam přišel jako Spasitel, aby přemohl smrt a tamní spravedlivé duše vysvobodil a přivedl k Bohu.

Po té, co tímto způsobem bylo zvěstováno evangelium i zemřelým, jak píše svatý Petr, vstává Ježíš z mrtvých a vystupuje ke svému Otci, kde zaujímá místo po jeho pravici.